

DISPUTATIO JURIDICA,
DE

Constitutionibus Principum

QUAM

FAVENTE DEO O. M.

Ex Autoritate Clarissimi & Consultissimi Viri

D. D. ROBERTI BENNET

Inclytæ FACULTATIS JURIDICÆ Decani.

NEC NON

Ex ejusdem FACULTATIS CONSENSU & Decreto

Pro ADVOCATI Munere Consequendo

Publicæ Disquisitioni Subjicit.

JOANNES CLERK Auth: & Resp:

Ad Diem

H. L. Q. S.

Homerus lib. 2. Iliad:

οἷον ἀγαθόν πολλοῖσιν ἀνέσσει καὶ ἄνθρωπος
Εἰς Βασιλεὺς.

*Non bonum est multorum dominatus, unus Dominus sit ;
Unus Rex.*

EDINBURGH,

Excudebat Jacobus Watson. M. DCC.

Patriæ fautoribus, ejusq; jurium Assertoribus.

Strenuis, Potentibus ac Disertissimis.

Has Theses

Devoto Animo

D. G. C.

Foannes Clerk.

DISPUTATIO JURIDICA,

DE

Constitutionibus Principum

P R O Æ M I U M.

OMINES olim, sine legibus, sine certis fedibus, incerto metu palantes, prout libido animi vel utilitas aliqua ferebat; quo magis tandem singulorum securitati prospicerent, in diversas Societates coiverunt: Plures enim personæ in unam personam civilem coaluere, quæ postea *civitas* appellabatur. Civitas autem sic constituta cum reque domi a Seditionibus, neque foris a vicinorum injuriis usquam tuta fuerat; necessarium credidit, ut viribus unitis, sese externis bellorum motibus si qui ingruerent, opponeret; & ad pacem inter cives conservandam, se aliquo Regimini subjiceret; & summum imperium sive jus belli & pacis in unum vel plures transferret. Hinc ortum est, quod omnes populi triplici statu Regiminis præcipue gubernantur; vel enim summum imperium penes unum deponunt, adeoque *Monarchiam* constituunt; vel penes plures & tunc vel *Aristocrasiam* vel *Democrasiam*, si enim summum imperium sit tantum penes procures civium, tunc status ille Aristocrasia dicitur; si autem penes omnes cives, ita ut unusquisque jus suffragii habeat, tunc Democrasia. quapropter. Tacit. lib. 3. Anal. (Inquit) nam curælas nationes & Urbes, aut populus, aut primores vel singuli regunt. Hi autem

B

tem

tem tres status, secundum Politicos aliquando Miscentur inter se, semper tamen ita ut praeponderet aliqua pars, nam ad hos, omnes species imperii facile reduci possunt *Lips: Politic: lib: 2. C: 2.*

Ambigunt & varie differunt politici quæ sit optima imperii forma; sed merito a plerisque præfertur Monarchia, sive ejus antiquitas, sive diuturnitas, sive ipsa forma spectetur. De antiquitate Monarchiæ testatur. *Cicero lib: 3. de leg: Iniquit enim Certum est omnes Antiquas Gentes Regibus primum paruisse; Sic & Seneca Epist: 91. Natura commenta est Regem, quod & ex animalibus licet cognoscere.*

Si quis denum ex Historiarum Scriptoribus vellet in diuturnitatem Regnorum inquirere; Inveniet, quod leviores semper in statu Monarchico fuerant commotiones, imprimis si Inspiciantur quæ tradit Eusebius & Justinus de Assyriorum & Sathybarum, Monarchia & Kekermannus in prælectionibus politic. lib. 1.

Quoad ipsam formam Monarchiæ sane optima videtur, quippe omnes fere Gentes antiquæ illam eligerunt, sic *livius lib: 1. in variis voluntatibus* (Inquit) *Regem tamen omnes volebant.* Optima igitur ratione nititur pro Monarchia argumentum hoc, quod tam diu & tam multis placuit. *Lip: l. 2. Politic: cap: 2.* Nam testante Horodoto, *Lib. 2. & Strabone lib. 12.* Neque Egyp̄t̄ii, neq; Cappadoces potuerant ullo tempore sine Rege vivere. nemo enim inficias ibit, quin in statu Monarchico, sub principe bono, magis quam in alio statu exercetur justitia & collitur pax; in Aristocracia enim factio optimatitum, in Democracia ira vel affectus populi, omnia divorſim in seditiones & turbas trahunt; Res publica tandem viribus enervata Rebellionum veſanæ paſſim patebit, quod & bene notavit Tacitus *lib: 1. Anal. suspectum* Inquit *senatus populiq; imperium, ob certamina potentium & avaritiam Magistratuum* princeps autem in imperii fastigium evectus, supra merum & gratiam est; nihilq; magis studet, quam ut imperandi industria super omnes polleat, & ut bonis legibus, populi securitati & necessitatibus occurratur. e contrario, in statu optimatium, miser populus dum Scyllam unius tyrannidis evitare studet in multarum Tyrannidum Charybdin præceps dilabitur; vana specie libertatis lætantur cives, invaditq; Tyrannica potestas, p̄ſſundata eorum liberatate. Quapropter eleganter dixit Tacitus 1. *Hist: non aliud discordantis patriæ remedium esse quam ut ab*

uno regeretur. Idem 1. *Hist*: atque omnem potestatem ad unum conferri pacis interfuit.

Sic *Plautarchus* de formis Rerum publicarum inquit, *Si Optio eligendi concessa fuerit, non aliam formam eligerim quam unius potestatem.* Sub justo igitur Principe optimus est Status civitatis, quod & annuit *Seneca de beneficiis, lib: 2, cap: 20. de Bruto locutus*; nam Princeps ut Pater-patriæ in singulorum capita animadvertit, Regni que salutem ut suam considerat, nullis Largitionibus corrumpitur, neque Subditorum hostibus prodit libertatem, in alio autem statu, unus è multis pecunia forte donatus facile corrumpitur; unde concitantur tumultus, & inimicis arcana imperii divulgantur. Quod *Athenis* a *Philippo* sapissime factum conqueritur *Demosthenes*, sic & unus *Curio* a *Cæsare* corruptus Romanæ Reipublicæ finem dedit.

Præfatis his de Monarchia in genere; patet, quid solus is verè Monarcha dicitur, penes quem est Majestas cum summo Imperio. Hinc falso Reges dicuntur, qui Regium nomen non rem ipsam habent. Quapropter *Bodinus de Rep. l. 1. cap. 9.* testatur, quod *improprie dicitur Princeps vel Rex qui post Deum immortalem nullum agnoscit Superiorem.* Reges igitur *Lacedæmoniorum* improprie sic dicuntur; *Ephori*, enim constituti illorum Monarchiæ frenum injecerunt. Sic *Cor: Nep: in Agesilao ut duos* (inquit) haberent Reges, nomine magis quam imperio. & alibi *Lacedæmoniorum autem Agesilaus nomine non potestate fuit Rex sicut cæteri Spartani*, tales fuerant etiam veteri Germaniæ Reges, quos *Tacitus præfuisse ait autoritate suadendi non potestate jubendi*, eodem modo & *Livius lib: 15, cap. 72* *Rexisse Evand um* (dicit) *Autoritate magis quam Imperio.* Tales enim Principes scilicet, partem tantum faciunt in Respublica optimatum vel populi, quod & idem annuit *Grotius de Jur: Bel: ac Pac: lib: 1, cap: 3. ff. 8. n. 11.* Seposito igitur hoc genere Regalis Regiminis, quod olim solo nomine sine potestate vixit; omittique Regnorum generibus quæ ab *Aristotele* recensentur. *Politie lib: 3. cap. 14.* Omnes Monarchi ad duas classes præcipue reducuntur: Alii enim Imperium habent communicabile cum optimatibus vel populo, id est, ad Leges Regni fundamentales tenentur quas inconsultis Status comitiis effringere non possunt. Tales olim fuerant Antiqui Reges *Persæ* quibus Leges certa forma latas mutare nefas erat; Sicut testatur *Plautarchus in Themistocle*

& *Diodorus Siculus lib: 17.* Sic & Reges *Æthiopum* & *Ægyptiorum*; Plerique etiam Reges Orientales, testante eodem *Diodoro*, atq; omnes ferè Reges hodierni *Europæi*, alii deneque Monarchi summum Imperium habent incommunicabile, & hi vocantur Principes absoluti, sicut olim fuerant Imperatores Romani, de quorum constitutionibus sequentes Instituam Theses.

THES. I.

Etiam si jure naturæ omnes homines liberi nati sunt, hoc tamen non impedit, quominus populus aliquis sese possit juri & Imperio alicujus hominis subicere, & Principem talem constituere qui summum Imperium in Personas & bona Subjectorum habeat, & quidem summum Imperium incommunicabile cum optimatibus vel populo, ita ut Princeps ille constitutus nullis prorsus adstrictus legibus omnia adlubitum faciat, hoc enim est naturale *κρίθιον* summi & absoluti Imperii, quod Princeps tribus præcipue modis juste potest acquirere: 1mo. Ex consensu populi, cum scilicet populus libere consentiens Principi potestatem conferat, ut omnia impunè faciat, leges condat, lites judicet, pœnas sumat, viribus & opibus omnium pro arbitrio utatur. Hanc potestatem habuerant imprimis Imperatores Romani, *Julius Cæsar* enim quamvis Imperium vi & Armis usurpasset, sicut *Tacitus ait, lib: 1. Anal: adversante nullo, eum ferocissimi per acies aut proscriptione cecidissent.* *Augustus* tamen innumeris artibus eo rem deduxit, ut summum Imperium incommunicabile, ei ex Decreto Senatus delatum sit. Verum est quidem, quod Principes Romani, Consilium imo & facultatem aliqua faciendi a Senatu vel Populo impetraverunt; sic *Augustus* apud *Dionem* dicitur veniam petivisse a lege *voconia*. Et tradit *Lampridius, Alexandrum Severum* nullam unquam sanxisse constitutionem, nisi adiibitis in consilio suo viginti Jurisconsultis, & aliis plurimis sapientibus disertissimis. Præterea sanxit *Justinianus in nov: 152; cap: 1. constitutiones suas non prius Robur habere, quam fuerant Præfecto prætorio insinuatæ.* Sed omnia hæc fecerunt Imperatores pro more tantum. Et ad captandam populi gratiam. 2do. modo, Juste acquiritur Principi Imperium absolutum, quando scilicet Princeps justo Bello & ex proprio Patrimonio populum aliquem superavit, eo enim casu, populus ille, omnia ad nutum Principi possidebit

possidebit, & Rex Regnum sic acquisitum potest alienare inter vivos, vel ultima voluntate; igitur Cicero de lege agraria loquitur, quis ignorat Regnum *Aegypti* Testamento Regis *Alexandrini*, populi *Romani* esse factum. Et *Valerius Maximus*, *Attalus* Testamenti aequitate *Asiam* populo *Romano* legavit. Sic de *Dario*, *Iustinus* lib: 5. Regnum *Artaxerxi*, *Cyro* civitates quarum praefectus erat Testamento legavit. 3tio. Deneque Modo acquiritur Principi Imperium absolutum, quando scilicet illi ab alio principe vel populo transfertur imperium tale, quod pleno jure proprietatis ad transferentem pertinebat; Regna enim sic translata eodem modo possidentur, sicut bona privatorum.

THES: II.

Summum Imperium in Principes Romanos translatum fuit, lege de eorum Imperio lata quae Regia appellabatur; qua scilicet populus in eos omnem suam potestatem transfudit; de hac autem Lege Regia, variè dissentiunt Jurisconsulti. *Limneus* lib: 1. cap: 12. quidam enim contendunt quod nunquam lata fuit, quorum opinio falsa videtur ex lege 1. ff: de constit: princip: §: 6. *Inst: de l. N. G. Juncta* lege 1. ff: 7. *cod. de vit: Jur: enue:* ibi enim Lex Regia vocatur; & alibi Lex Imperii. l. 3. *cod: de test:* quod etiam apparet ex fragmento Legis Regiae ei inciso, de Imperio *Vespasiani*, in quo & stylus, & rerum expressio genium antiquitatis optime referunt. Quod testatur *Gronovius de lege Regia* & confirmat *Tacitus* lib, 4 *Hist.* ubi *Vespasiano* memorat omnia principibus solita *Romae* decreta fuisse. Lata igitur fuit haec lex, & quidem temporibus Augusti; hoc enim patet ex l. un. *cod. de caduc. toll:* ubi privilegium Augustum vocatur, & in leg. 14 in fin. ff: de manumission: lex Augusti appellatur. Testatur etiam *Dion Cassius* lib: 53. ibi enim decretum memorat a Senatu, ut Augustus veri sui & pleni juris esset, utque haberet liberam potestatem & sui ipsius & legum, & alibi, ut agredi quodcumque vellet jus haberet, & quodcumque nollet omittendi; ita ut absolutus omnino esset, & ab eius sententiis nullus appellare possit. Proculdubio enim Augustus fategerit ne Tyrannus videretur, quod certissime esset futurum si imperium quale exercuit, injussu Senatus & populi tenuisset. Ingesserat se Armis in Rempublicam nec ullum juris velamen quod prætenderet, habebat, nisi lege de Imperio suo lata; potius enim ve-

6. DISPUTATIO JURIDICA

rum, & iustæ potentia titulo destitutus a populo designari se cav-
 ravit. Nunc quamvis lata fuit hæc *Lex Regia* sub *Augusto*, tamen
 incredibile est quod tunc temporis *Regia* appellabatur, quia no-
 men *Regium* apud *Romanos* fuit odiosum: Quapropter *Livius*
lib: 37. Regium nomen alibi magnum Romæ intollerandum esse. Igitur
 populus nunquam nomen Regis, sed bene Dictatoris & Domi-
 ni titulos *Augusto* ultra obtulerunt, quos tamen ille ut *Maledicta*
semper exhoruit, quin imo *dictaturam* nudo pectore deprecavit. *Sueton.*
in vit: Aug: cap: 58. Testatur etiam *Dion* quod *Augustus* *Romuli*
cognomen accipere non sustinuit. Metuens inde affectati nominis *Regii*
invidiam. Abstinebant igitur *Principes Romani* a nomine Re-
 gis, non tamen a re, *Cæsar* enim quamvis *Diadema* ei oblatum
 in *Capitolio* recusavit, passus est tamen statuis suis imponi;
 quod cum *Flavius* & *Marullus* detraherent, amovit eos a Tribu-
 natu. Lapsu tamen temporis & adfuetudine serviendi paulatim
 factum est ut *Regium* nomen non quidem ipsis principibus &
 principatui, sed rebus ad ipsos pertinentibus & eorum actioni-
 bus attribuitur. Igitur *Capitolinus* vocat adrogationem *Hadria-
 ni Regiam* qua is sibi *Antoninum Pium* & *Marcum* pro filiis adscif-
 cebat, hoc enim constabit ex *leg. 9. ff. ad leg. Rhod. de jac.* ubi
Antoninus se *Mundi Dominum* appellat. & *l. ff. de constit. Prin-
 cip. juncta lege 3 cod. de Testament.* ubi *lex imperii Regia* vocatur.

Dissentiant etiam *Jurisconsulti* an hæc *Lex* lata fuit de cun-
 ctis simul *Imperatoribus*, vel in singulos *Principes.* *Coras l. 6*
miscel. cap. 8. Verior est tamen *Opinio* quod lata fuit
 in singulos *Principes*; nihil enim certius videtur quam *Augu-
 stum* pro se tantum, non etiam pro heredibus *Imperium* sum-
 mum esse delatum. Igitur credendum est quod *Lex* hæc lata
 fuit, mox ut ab exercitu consalutati fuerant *Principes.* Sic *Ta-
 citus l. 12. Annal. de Nerone* consalutato *Imperatore* agens, sub-
 iungit, *Sententiam militum secuta patrum consulta* & *lib. 8 hist. de*
Othone agens accurrunt, inquit *Patres*, decernitur *Othoni Tribunitia*
Potestas nomen *Augusti*, & omnes *Principum honores.*

THE S. III.

Legis Regiæ duo potissimum sunt capita, primum est ut po-
 testas ferendi *leges* penes solum principem esset. *l. ult: ff: 1. Cod:*
Solus igitur princeps *leges* condit, nisi is specialiter *Facul-
 tatem*

De Constitutionibus Principum.

ratem hanc alicui concedat, ut & senatui concessa fuit, *l. 9. ff. de leg. § Senat*: quod autem ulpinianus dicit in *d. l. 9. Non ambigitur Senatum jus facere posse* id tantum improprie dicitur, nam Senatui nunquam indulta fuit potestas legislativa a principibus Romanis, ita ut iis inconsuetis leges pro lubitu condant. omne enim Senatusconsultum factum fuit ex praescripto & nutu principum & ad eorum orationes, *l. 20. ff. § 6. de hered. Petit*: Hinc Senatusconsultum Orphitianum, ipsa Oratio principis vocatur, *l. pen: § ad S. C. tert*: Stante etiam Republica, Senatusconsultum vim legis non habuit, nisi plebs id probasset *Dionis: Halicar: l. 4.* postea tamen astituta *Cæsariana* factum est ut potestas populi ad senatum transferretur transactis scilicet per Tyberium e campo comitiis in curiam, per astitum Dominationis *S. C. is. vis* legum tribuitur. Tyberius enim vim Regiam complexus sed nomen & speciem dissimulans, leges immediate promulgare nollebat, nam commodius nova iura per senatum quam per populum condere se posse arbitratu est, *Senton: in Tyb: cap: 29.*

A principibus etiam concessa fuit legislativa potestas, praefectis pratorio; ut scilicet eorum edicta & formae generales, modo legibus jam constitutis non adversentur, vim & Robur legum obtineant in provinciis quorum sunt praefecti, *l. 2. C. de off. praef: praet*: Crediderunt enim Principes eos qui ob singularem industriae explorata eorum fide ad huius officii Magnitudinem adhibentur, non aliter iudicatuuros, quam ipsi principes forent iudicaturi, *l. un: ff: de off praef: praet.*

Quin imo & aliquibus populis imperio Romano subiectis concessa fuit legislativa potestas sic testante *Crysofimo 11. de Elemosina, Judei* utiabantur plerisque legibus suis, illisque concessa fuit facultas leges condendi, modo non essent iuri communi Romauorum contrariae, permittitur & haec potestas Legislativa Municipiis, collegiis & corporibus modo adsit iurisdictio illis a principe concessa, vel longa consuetudine acquisita, favente tacito principis consensu, *Gell: lib: 16: Cap: 13. l: 4. ff: de Colleg: & Corpor.* Valent enim statuta inter eos quae sunt de communitate ex vi pacti & promissionis super rebus suis & negotiis. quod etiam convenit iuri pontificio ut in 6. ex literis *X de Constit*: Quod si autem a prin-

principe constituta communitate non specialiter concessa fuit potestas statuta faciendi possunt tamen facere, modo ne quid ex lege publica corrumpant, mandato enim munere videantur cuncta mandata sine quibus id adimpleri nequit, *Arg. l. 2. ff. de Jurisdictione.*

THESES IV.

Principes Romani sicut vi imperii summi incommunicabilis habuerant legistoriam potestatem; ita & ipsi fuerant legibus, soluti hoc enim est secundum caput *Legis Regiæ*, quia incongruum Romanis videbatur ut legibus quas ferunt principes, ipsi essent adstricti: An autem fuerant omnibus indistincte legibus soluti, an aliquibus tantum, variè statuunt doctores, *Anto: Matb: Colleg: jur: pan: dis: 2.*

Latini jurisconsulti principes (volunt) omnibus legibus esse solutos; Græci autem eos solutos esse (Dicunt) a legibus pænalibus & caducariis, *Cujac. obser: lib. 15. cap. 30.* Verior tamen est opinio Latinorum, quia *lex 31. ff. de Leg.* Indefinite & generaliter loquitur, & Imperatores *Severus* & *Antoninus* sæpissimè rescripserunt se legibus esse solutos, legibus tamen vivere, *Inst. Lib. 2. Tit. 17. § ult.* Hinc *Tacitus, Lib. 1. Anal. Contra Principem non possunt exerceri leges*, & alibi, *Nullus eum potest aggredi legibus.* Igitur *Marcus Antoninus* de jure suo loquitur, *Nemo nisi solus Deus judex Principis esse potest.* In Principem enim non cadit vis legum coactiva. Nunc quamvis ex prædictis patet, quod Principes sunt omnibus legibus soluti, tamen optimi Principes se ultro alligatos profitentur, *l. 4. Cod. de Leg. & l. 3. Cod. de Test.* Hinc ex Testamento imperfecto, nec Hæreditatem nec Legata capiunt, *l. 23. ff. de Legat. 3. & d. l. 3. Cod.* In Legatis sibi relictis falcidiæ dant locum, *l. 4. ad Leg. Fal.* In onere hæreditatis & auctoris sui, succedit quemadmodum privatus, *l. 60. ff. de Condit. & Demonstrat. l. 6. § 1. & l. 22. ff. de Jure Eisci.* Etiam si Hæres sit Institutus, officiosum (tamen) dici potest Testamentum, *l. 8. ff. de Inoff. Test.* Ad hæc leges & ad plures tenentur Principes, sed tantum quidem quoad earum vim directivam, non enim peccant Principes eo quod leges infringunt, sed pessimum præbent subditis exemplum: Sicut notavit *Cicero, Lib. 3. de Leg.*
Viti

Vitia non solum Principes concipiunt, sed etiam in civitatem infundunt, plusque exemplo quam peccato nocent.

THESE V.

Cum Imperatoribus Romanis concessa sit Legislatoria potestas; hinc quodcumque Principi placet ut legis habeat vigorem appellatur *Constitutio Principis*, l. 1. ff. b. t. & § 6. *Inst. d. I. N. G. & C.* Dicitur *Constitutio* a *constituo*, *constituere* autem varias habet in jure significationes, aliquando enim idem significat quod *convenire*, t. t. ff. & C. de *Constitut. Pecun.* Vel significat idem quod *promittere*, l. 2. § 2. *Cod. de pub. in rem.* Sæpe enim accipitur pro *consistere*, *constare*, l. 39. ff. de *Excusat. Tut.* At in hoc nostro *Titulo*, ff. de *Constitutionibus Principum*, significat idem quod *mandare*, *decernere*, *edicere*; sic Pomponius de *Augusto* inquit, *Igitur constituto Principe datum est ei jus ut quod constituisset ratum esset.* *Constitutio* Principis alias dicitur *Jussio* Principis, ut in § 3. *Inst. Proæm. placitum principis* §: 5. *Inst. de I. N. G. & C.* Aliquando etiam adulations causa dicitur *Statutum Cæleste*, l. 10. *Cod. de Murileg. Consultum Cæleste* l. *Cod.* Quod & non mirum, cum Justinianus sibi tribuit *Æternitatem*, *numen*, *divinum*. OS: *Novel. 9. l. 1. Cod. de vet. jur. enuc. l. 2. Cod. de off. Mag. Offi.*

THESE VI.

Constitutiones principum vel sunt generales vel speciales; Generales sunt quæ omnes subjectos æqualiter concernant & obligant; atq; tales Constitutiones, principes condunt quinque modis. *Decreto*, *Edicto*, *Interlocutione*, *Mandato* *Rescripto*; & quidem sine consensu *Senatus*, ex plenitudine scilicet potestatis quam habuerant. *Honestatis* tamen causa, certam formam præscripsit Justinianus, quippe ut Constitutiones suæ non prius vim legum haberent, quam fuerint *senatui* & *consiliariis* *Aulicis* insinuata, & ab omnibus vel saltem a plerisque comprobata, l. 8. *Cod. de leg. & ibi Brunuman.*

THESE VII.

Decretum est *sententia* principis inter partes litigantes de quarum causa ipse cognoscit & judicat, ut in l. 3. ff. de *his. quæ in Test. Delen.* Adeoq; *sententiæ* definitivæ principis habent vigorem legis generalis.

ralis etiam si in causa particulari lata sint. Accedit enim quod vi appellationis, causa ad principem deferatur, præcipue quando in lege aliqua interpretanda appareat quadam obscuritas. Quis enim inquit justinianus legum ænigmata solvere idoneus videtur; nisi solus princeps. Igitur cum solius principis sit leges condere, ita & leges interpretari, *l. 1. 9. & ult. Cod. de ll.* Judici tamen ex autoritate principis permittitur legum interpretatio, sed non ut leges pervertat & a mente Legislatoris recedat, sed ut quam benigne verba obscura interpretetur; talis enim Interpretatio ex bono & æquo, præferenda est stricto juri, *l. 8. Cod. de judiciis, ubi placuit in omnibus rebus præcipuum esse justitiæ æquitati, quæ quam stricti juris rationem.* Nam plerumque verba legum nisi commodam accipiant interpretationem, maximam injustitiam contineant; quod voluit M. Cicero cum dixit *sumum jus, summam sæpe injuriam esse, lib. 1. Offi.*

THESE VIII.

Edictum est jus quod princeps motu proprio, vel ad suggestionem alterius in commune constituit ad Honestatem & Utilitatem subditorum, *l. 3. Cod. de ll.* Edictum vim habet perpetui juris, lex enim est generalis quæ omnes populos per imperium tenet, *Cujac. in proem ad Novel.* Nunquam autem obligat nisi prius promulgetur, sed post promulgationem, confestim subjecti manent obligati *Novella* tamen 66. § 1. indulget spatium duorum mentium ad allegationem ignorantia, imo & post lapsum bimestrem, ignorantia allegari potest; puta ob absentiam vel aliam justam causam, sed sic ut ei tunc incumbat probatio ignorantia quam allegat. Illi tamen cui innotescit Edictum, nullum tempus indulget Justinianus, sed statim post publicationem obligatur. Aliquando etiam brevius tempus in Edicto nominatim comprehendatur, sicut 30 *Dierum* ut in *Novel.* 116. *Cap. 1.* Hoc enim in casu subjecti statim obligantur post lapsum illud tempus. Sic & particularis constitutio, statim a tempore scientia ligat, quæ a die promulgationis solenniter factæ præsumitur *Menoch. de arbit. judici. lib. 2. Cas. 185.* Edicta sive leges principum futuris negotiis dant formam, & ad præterita non revocantur; nisi forte lex nova Declarationem seu Interpretationem juris antiquioris contineat, tunc enim retrahitur

rum ad tempus veteris legis, sicuti exemplum Elegans habetur in *Novel: 16. de filiis ante dotalia instrumenta natis*. Extenditur etiam ad præterita negotia, si id nominatim in lege cautum sit in *l. 6. Cod. de leg.* Non tamen ut porrigatur ad ea quæ per transactionem vel sententiam, iudicis decisa sunt, sed tantum ad negotia pendentia duntaxat, seu in quibus res adhuc integra est ut in *d. l. 6. de leg. Guidilin de jure Novel lib: 5: cap: 2.*

THES. IX.

Interlocutio principis, est sententia quam is de plano interlocutus est. accidit enim quod in judicando princeps aliquid ad Causam obiter pertinens decernit, quod ad finiendæ litis præparationem spectat, *l. 1. ff. §. 1. de constit: princip:* tales sententiæ Interlocutoria sicut sententiæ definitiva habent vim legis generalis; si scilicet generaliter cum animo faciendæ legis, princeps interlocutus sit. Si enim in negotio particulari judicans, interlocutionem aliquam protulerit; hæc in commune non præjudicabit, sicut habetur in *l. 2. & 3. cod. de ll.* Leges enim hæc loquuntur de negotiis in quibus ex speciali causa specialiter quod statutum est.

THES. X.

Mandata Principis, sunt *Literæ quibus Princeps certis iudicibus vel Magistratibus aliquid in speciali negotio agendum mandat, aut iis formam administrandæ Provinciæ, in qua degunt præscribit ut. in novel 17.* Ad mandata requiritur ut Literæ Principis proferantur, non sufficit enim ut probentur per testes *l. 1. cod: de Mandat. Princip.* quia Literæ non tam facile corrumpuntur, quam testes subornari possunt.

Excipiuntur tamen in *nov. 113.* ea mandata, quæ acta edi, vel litem celeriter terminari jubent, quæ iudicem dant, vel iudici collegam adiungunt; ad talia enim mandata, sufficit quod iudices ea habeant ex ore Principis, vel ex relatione Quæstoris, aut Referendariorum sacri palatii, licet scriptis non sint confirmata, *l. 2: cod. de mand. princip.* ex prædictis, patet, quod etiam si Princeps vi mandati possit condere jus in causa speciali, quod vim habeat Legis generalis, tamen non omnia Mandata Principis generaliter obligant.

THES.

Rescriptum Principis est Epistola de re dubia ad relationem Magistratus, vel ad partium supplicationem emissa, *l. 6. 8. cod. de prec. imperat. off.* Rescriptorum variæ sunt species, vcluti *Annotatio*, quæ est subscriptio Principis ad libellum privatorum in negotio privato. *l. 3. cod. de divers. Rescrip.* *Epistola*, quæ est rescriptum Imperatoris ad relationem præsidis, de negotio dubio factum, *§. 6. Inst. de I.N.G. & C. pragmatica sanctio*, quæ est Principis jussio de publico negotio, ex Conciliariorum sententia, vel ad Supplicationem alicujus Universitatis, Civitatis vel Provinciæ, nunquam igitur proferuntur pragmaticæ sanctiones in negotiis privatis, *l. 7. cod. de divers. Rescrip.* Rescripta solent antecedere Supplicationes, sed de supplicantibus, Observandum, *1mo*. Quod nulli possunt principem supplicare, nisi aliter per Judices, Justitiam obtinere nequeant, *novel. 17. cap. 3.*

2do, Quod nulli possunt supplicare, nisi qui possunt stare in judicio, hinc excludebatur servus nisi ad necem domini vindicandam, *l. 1. Cod. de Præc. Imp. Off.* Excludebantur etiam Excommunicati, *C. 1. de Rescrip. in 6.*

3tio, Observandum, quod nemo potest petere quæ sunt damnofa fisco, vel juri utilitatique publicæ contraria, *l. 3. 7. Cod. de Prec. Imp. Off.*

Nonnunquam tamen rescripta juri contraria impetrari possunt, dummodo princeps nãmini jus suum quesitum auferat, qualia sunt diversa privilegia & delictorum remissiones, *d. l. 7. Cod. d. t.* Imo & rescriptum potest concedere princeps in præjudicium tertii, si sciz. utilitas publica id requirat, vel clausula hæc adjiciatur *de plenitudine potestatis nostræ*. *decianus Resp. 47. n. 21. Vol. 2. & Resp. 16. n. 17 Vol. 4.* Si autem desit hæc clausula, tunc rescriptum illud in præjudicium tertii, non valet, quia non præsumitur princeps alteri sine causa, in jure legitime quesito præjudicare, *Faber in Cod. Lib. 1. t. 2. Defin. 22.* Secundum igitur rescriptum principis judex debet judicare, sed si forte deprehendat quod supplicans per mendacium, vel juris & facti mala naratione, a principe rescriptum impetrasset. Tunc causa judicanda est secundum veritatem, & non secundum rescriptum impetratum, quia supponitur quod princeps nunquam rescriptum concedit; nisi preces veritate niteant, *l. 7. Cod. de Divers. Rescrip.* Solet & aliquando princeps, rescripto concedere

concedere debitori inducias moratorias, ut scilicet pro debito ante certum tempus a principe constitutum, non possit a creditoribus conveniri. Sed tale rescriptum non aliter valet, nisi datis fidejussoribus, idoneè caveat debitor de satisfaciendo creditoribus post elapsum tempus, *l. 4. Cod. de Prec. Imp. Offer. & ibi percz. Gail: Lib. 2. Obs. 46. Num. 14.* Quod ad formam rescriptorum attinet; requiritur, ut in scriptis sint, & præponatur nomen principis *Novel. 47.* Atque sequatur ejus subscriptio, *l. 3. Cod. de Divers. Rescrip.* Nam nihil aliud requiritur ad formam rescriptorum generalium; si vero particularia sint & personalia, tunc nisi adscriptum habeant diem & consulem quo sunt concessa, non valent. *l. 4. Cod. de Divers. Rescrip.*

THES. XII.

Hactenus dictum est de constitutionibus principum generalibus, dicendum nunc de specialibus, quæ sunt privilegia certæ personæ vel causæ contemplatione præter jus commune constituta; privilegia dicuntur quasi *leges privæ*, *privæ* enim apud veteres idem erat quod apud nos singula ut in *Gellio lib. 10. cap. 20* hinc *Cicero pro domo sua, vetant leges sacratæ vetant* *12 Tab: leges privis hominibus irrogari.* Privilegia vel sunt realia vel personalia, *l: privilegia 196 de R: f.* Privilegia realia sunt quæ rei, causæ, muneris vel conditioni a persona distinctæ conceduntur, & hujus generis sunt immunitates, & beneficia generaliter locis, familiis vel civitatibus concessa, *l: 4: § 3: ff: de Censibus.* Et omnia privilegia illis concessa, ad posteros transmittuntur, *l: 3: & l: 2: § 3: d: t: l: 196: ff: de R: f.* Hujus ordinis est beneficium *S: Velleiani* quod mulieris gratia introductum est, & Hæredibus ejus datur adversus creditores, *l: Heredes Cod: ad S: C: Velleianum.* Sic & inter hæc privilegia realia adnumerari potest beneficium *S: C: Macedoniani* & quod minori circumscripto datur, illud enim ejus fidejussoribus potest accommodari, *l: 7: ff: de Excep.* Etiam juxta hæredibus competens, ut ante omne creditum deducantur impensæ funeris, reale privilegium est, *l: pen: junct: l: 31. § ult: de Relig: & Sump. Fun.*

Personalia privilegia sunt, quæ immediate in certam personam conferuntur, & personas comprehensas non egrediuntur, nec ad hæredes transmittuntur, *d: l: 196: ff: de R: f.* In omnibus

bus enim causis, ubi personæ conditio locum faciat beneficio, ea deficiente, beneficium quoque deficiat, *l. 68: ff. de R: J.* Sic deficiente persona, privilegium personale extinguitur, *d: l. 7: ff. de Except.* Privilegium igitur Pupilli, nec Hæredi ejus datur nec Procuratori in rem suam, *l. 42: ff. de Administ: & Peric: Tut: & Curat.* Atque tale etiam beneficium est, quod Parenti, Patrono, Marito, Donatori conceditur.

A iquando tamen princeps in privilegio personali liberos quoque comprehendat, *l. 1: Cod: de Privilegiis eorum qui in Sac: Palat.* Sic & prerogativa concessa Mulieri, ut in bonis Mariti ante omnes Creditores Hypothecarios præferatur, etsi Hæredibus extraneis non competit, liberis tamen conceditur, *l. 12: Cod: § 1: qui potior: in Pig.* Caterum, privilegia omnia, strictam admittunt interpretationem ut scilicet, soli personæ vel causæ comp. tant cui sunt concessa, & ne quidem ex rationis identitate ad alias personas aut causas possunt extendi; propterea quod efficacia privilegii non sit posita in ratione, sed præcipue in voluntate concedentis. Sic *Zoez. ad Tit: ff. de Constit: Princip.*

THES: XIII.

Privilegia a Principe concessa amittuntur varriis modis, privilegium enim personale amittitur, extincta persona cui fuit concessum nisi princeps aliter statuatur, *l. 196, de R. 1. & l. 7 ff. de excep: privilegium reale, sive quod rei vel causa contemplatione datum est, obtinet, tam diu res vel causa superfit, & privilegium loco concessum, stante loco: deruto tamen loco distinguendum est, an ulla sit spes restitutionis, quamdiu enim durat spes restitutionis, salvum manet privilegium, l. Ade Sacra de contrab: Emp.* Si autem nulla sit spes restitutionis tunc extinguatur. *Losæus de jure Universitatis, par: 1. cap. 1. num: 33 & 35.*

Extinguitur etiam privilegium per lapsum temporis ad quod concessum est, *cap: 4. X de offic. deleg. idem dicendum est de modo & conditione adjecta deficiente.* Vel etiam extinguatur Renunciatione expressa vel tacita, scilicet non usu, vel contrario usu *decius-conf. 271, num. 17. v. 2.* Ultimo loco, extinguatur privilegium per revocationem ejus qui concessit, sive sit Princeps.

Princeps sive inferior, nisi accepta pecunia vel intercedente Contractu de non revocando; concessum sit. Hoc enim in casu Princeps naturaliter quidem ut subditus obligatur; nisi quoad plenitudinem potestatis suæ, *Faber in cod. lib. 1. tit. 2. defin. 22.*

THES. XIV.

Quamvis Imperatoribus Romanis, ut Principibus absolutis omnia licita fuerant; quædam tamen sunt Regalia seu Jura Majestatis quæ specialiter illis competeabant, quorum magna pars comprehenditur in textu *Tituli quæ sunt Regalia § 6 lib 2 feud.* ubi enumerantur Jura, *Frederico Imperatori ab Italis restituta*; postquam de iis victoriam reportasset. Principi igitur competit, 1mo. *Legislatoria potestas* de qua hætenus dictum. 2do. Arbitrium pacis & belli, quod sub voce *Armandiæ in d. t.* comprehenditur. Sic *Plato in 12 Legibus*, *sanxit, si quis concilio suo absq; auctoritate communi pacem inivit, aut bellum movit, ultimo supplicio condemnatur.* 3tio. Competunt *viæ publicæ, flamina navigabilia, portus & ripatica*, horum enim omnium usus est publicus §. 1. & seqq: *Inst. de rerum divis.* Principi autem, penes quem Reipublicæ administratio est, omnium eorum quæ publica sunt tutela atque potestas incumbit. *Guid. de Jur. novis: l. 5: cap. 3.*

4to. Jus in *Vestigalibus & tributis exigendis*, quapropter inquit *Justinianus in nov. 149, cap. ac sane* quod impossibile sit ut *sacris tributis non illatis aliqñi Respublica conservetur*, item *Arcadius & Honor. l. 10. cod. de vestigal. & commis. vestigalia* (dicunt) *a civitatibus comparata ad Augustiarum suarum solatia.* Jus condendi monetam; hoc enim inter præcipua Regalis fœderis Symbola; haud infimum locum obtinet. *Bodin. de Repub. l. 10. cap. 10.* summum igitur Monetæ curam semper habuerant legillatores, & quo magis omnium fraudibus occurratur, placuit jus cudendi monetam eorum demum esse, quorum esset leges ferre; igitur primis *Romanorum* temporibus, potestas hæc penes Reges erat, *arg. l. 2. §. 1. & 14. ff. de orig: Jur. & exactis Regibus*, penes populum vel Senatum, *l. 2. §. 9. ff. cod.* Postea lege Regia, omni potestate Senatus & populi in Principem collata jus monetæ capit proprium esse Imperatori. *l. 2, 3 cod. de fals. monet.* privatus ergo Monetam cudere non potest, *l. ult. de fals.*

mones

monet. Nisi forte Motu proprio Princeps & ex certa Scientia hoc jus alicui specialiter concefferat, C. si motu proprio 23. de prebend. & dignit. in 6. arg 1, 8, l: 6. in fin. cod. & l. 4. §. 1, ff. de vect: & commiss. Junst. l. 6 7. cod. & l. 3, cod. de crimin. Uti Municipiis civitatibus, & coloniis populum Romanum jus cudendi Mone- tam concessisse, testatur Cicero lib. 3, de leg.

6to. Ad Regalia principis spectant etiam *Multarum & pœnarum compendia*, sic & bona eorum quæ ab indignis auferuntur, præscriptorum scilicet vel ob crimen læsæ magistratis, t. ff. de hi. quæ ut ind. g. l. 1. ff. de jure fici 70. bona vacantia quæ scilicet nul- lum dominum habent, veluti cum quis absque omni hærede de- cessit, l. 1. & 4. Cod. de bonis. vacant. Sic & thesaurus inventu- competit principi, sicut bona vacantia cum domino careri- res videatur, cujus dominus ignotus est. De Thesauro tamen distinctiones observandæ sunt quæ habentur in § 1 *Thesauros Insti- de rer: divis.*

8vo. Angariarum, Parangariarum, plaustrorum, naviumq; præstationes ad principem pertinent, d: lib: 2: feud Tit: 56 & Cujac. ad l. ult. Cod. de fabricens. & ad T. Cod. de cur. pul-

9no. Jus constituendi Magistratus, hinc Aristoteles in politici. Magistratuum collationem Regio juri assignat, Bald: concl: 22: part 3.

10mo. *Argentariæ seu functiones Argentariorum* quorum officium publicum fuit, l. 24 ff. de Rob: Auth: Jud: possid Guid. de ju- Novis: l. 3: cap. 3. Argentarii alias Numulatorii & Menfar vocantur, tamq; publicam apud veteres habuerant; igit non mirum, si, si principi solo incumbat officii hujus exe- cendi potest sit facere. postremo in d. t. quæ sunt Regali- hæc enim principis Habitationi destinantur. præter enumerat- diversa alia sunt jura Majestatis, quippe ornat titulis dignit- tum, creando proceres, cum distinctis honoribus; restitu- damnatos & infames, liberos Naturales atque spurios facit le- gittimos, supplet emendatque defectum solennium; & præ- terea multa quæ passim in corpore juris continentur.

Corollaria

I.

Dari potest Monarchia absoluta & Incommunicabilis cum optimatibus vel populo, hoc enim non repugnat juri naturæ; contra illos qui asserunt, summum imperium semper & sine exceptione debere esse penes populum.

II.

Dari potest Monarchia mixta, contra Hobesium & alios qui asserunt, omnes Reges esse absolutos.

III.

Monarchia mixta potest fieri absoluta, si scilicet populus omnia sua jura in principem & ejus successores transferat; quid si hoc factum sit, nulla intercedente vi vel metu, tunc populus perdita sua Privilegia nunquam potest revocare.

IV.

Ex Regum contractibus tenentur successores in Regnis (Scilicet) Patrimonialibus & Hæreditariis, nec in Electivis.

V.

Principes Mali tolerandi potius sunt, quam puniendi.

VI.

Principes non possunt justitiæ ministros deponere, quia eorum officium concessum videtur in vitam vel culpam.

VII.

Statutum Municipale confirmatum per principem non potest pro lubitu Magistratus Municipalis revocari sine consensu principis.

D

Con-

VIII.

Concessa Jurisdictione a principe, merum imperium non videtur concessum.

IX.

Si populus aliquis se Regi suo servili modo subjiceat; nunquam potest pristinum statum recuperare, quia desiderium Libertatis (hoc in casu) non erit justa bellandi causa.

X.

Privilegium subditis concessum in remunerationem meritorum princeps non potest revocare.

XI

Omnes Reges sive absoluti sint sive non, tenentur stare contractibus cum populo initis.

XII.

Si aliquis princeps vel populus liber, in terris (Scilicet) antea incognitis, vellet coloniam constituere: Ut hoc jure fiat, nihil aliud requiritur quam consensus Barbaræ Gentis istas regiones inhabitantis; si autem desit, atque injusto bello, Barbaris devictis & expulsis, eorum territoria possideantur; tamen possessoribus plenum Dominium non acquiritur: Nisi postea veluti expulsi fuerant id ratum habuissent, vel possidentes, Prescriptione longissimi Temporis titulum acquisivissent. Si autem nec Barbarorum consensus adfuerat, nec præscriptio terminata, forte quia sæpius tentassent Barbari ditiores suas recuperare, tunc possidentibus justus Domini titulus non acquiritur. atque hoc adeo verum est, ut quilibet peregrini Advenientes (modo consentiant Barbari) possunt expulsores injuste possidentes debellare, & in territoria ab illis Occupata novam Coloniam deducere.

F I N I S.

Decreti
ndo